

پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس هویت محله در شهرهای جدید

(مورد مطالعه شهر جدید بهارستان)

مژده کیانی^۱

^۱ استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، mjdhkiani@yahoo.com

چکیده

ایجاد تحولات عمیق در عصر حاضر، تمام زوایای زندگی فردی و اجتماعی انسان را تحت شعاع قرار داده است. رشد جمعیت و نیاز به افزایش محیط شهری منجر به ایجاد شهرهای جدید در حاشیه شهرهای بزرگ شده است. این شهرها دارای ویژگی‌های خاصی در فضا و ساختار هستند. این مسئله تأثیر مستقیمی بر مسائل مربوط به حیات اجتماعی افراد داشته و هویت محله را در افراد تحت تأثیر قرار داده است. شهر جدید بهارستان در اصفهان یکی از این شهرهای جدی است. در این میان، بررسی پایگاه اقتصادی-اجتماعی و احساس هویت محله در شهر جدید بهارستان می‌تواند راهگشای مطالعات دقیق‌تر در ساخت شهرهای جدید باشد. برای گردآوری اطلاعات از روش ترکیبی، یعنی ترکیبی از روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. داده‌ها با استفاده از ابزار پرسشنامه جمع-آوری شد. جامعه آماری شامل جمعیت بیشتر از ۱۵ ساله ساکن در فازهای ۱، ۲ و ۳ شهر جدید بهارستان (اصفهان)، ۶۱۶۴۷ نفر می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۵ نفر تعیین گردید. روش نمونه‌گیری، دو روش خوشه‌ای و تصادفی ساده بوده است. نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله بوده است. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که هویت محله زنان و مردان در سنین مختلف و میان مجرد و متأهل یکسان است و تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. از سوی دیگر بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی و هویت محله در شهر جدید بهارستان رابطه وجود دارد.

اهداف پژوهش:

۱. مطالعه ارتباط میان احساس هویت محله با فضای و ساختار معماری شهرهای جدید.
 ۲. بررسی ارتباط پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس هویت محله در شهر جدید بهارستان.
- سوالات پژوهش:

۱. بین احساس هویت محله در زنان و مردان و معماری شهرهای جدید چه ارتباطی وجود دارد؟
۲. بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی و احساس هویت محله در شهر جدید بهارستان چه ارتباطی وجود دارد؟

اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی

شماره ۴۱

دوره ۱۸

صفحه ۳۹۴ الی ۴۰۵

تاریخ ارسال مقاله: ۱۳۹۹/۰۸/۱۳

تاریخ داوری: ۱۳۹۹/۱۰/۱۸

تاریخ صدور پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۳/۰۱

کلمات کلیدی

پایگاه اقتصادی-اجتماعی،
هویت محله،
شهر بهارستان.

ارجاع به این مقاله

کیانی، مژده. (۱۴۰۰). پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس هویت محله در شهرهای جدید (مورد مطالعه شهر جدید بهارستان). هنر اسلامی، ۴۱(۱)، ۳۹۴-۴۰۵.

[dori.net/dor/20.1001.1.1735708.1400.18.41.22.1](https://doi.org/10.22034/IAS.1735708.1400.18.41.22.1)

dx.doi.org/10.22034/IAS.2021.130930

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

محلات مسکونی از مهم‌ترین و کهن‌ترین تقسیمات کالبدی شهر و شهرنشینی به شمار می‌رود. این فضاها می‌توانند احساس هویت و تعلق به محیط را در بین ساکنان گسترش دهند. هویت شهری در خط فکری و تصویر ذهنی دارای ویژگی‌هایی است که شهر مورد نظر را معرفی می‌کند. ساخت یا شکل‌گیری هویت محله یک فرایند پیچیده مکانی اجتماعی در حوزه شهرشناسی به‌شمار می‌رود. از گذشته‌های دور، محلات مسکونی شهرها، به‌عنوان سلول‌های حیات شهری، نقش اساسی در زندگی ساکنان آن داشته‌اند. وجود یک شیوه زندگی خاص در میان افراد ساکن در یک محله معمولاً منجر به ایجاد اهداف و علایق مشترک در میان ساکنان محله می‌گردد. مکان و فضا به علت خصلت‌های مرزپذیری، قابل تحدید بودن، تمایز و ثبات داشتن و تعلق به گروه از مهم‌ترین عواملی هستند که نیازهای هویتی انسان را از طریق القای امنیت و آرامش تامین می‌کنند. روند توسعه‌ای موجود شهرهای بزرگ نشان می‌دهد که مناطق مسکونی شهر و محلات به دلیل توسعه نابسامان و مغشوشی، در معرضی از دست دادن شخصیت و هویت دیرینه خود قرار گرفته‌اند. از هم گسیختگی روابط اجتماعی در شهر، شهرنشینی، کاهش همکاری و تعاون، ضعف در حمایت‌های اجتماعی جامعه محله‌ای در برنامه‌های عمران شهری، رکود و ضعف در امنیت اجتماعی و رسیدگی به امور انتظامی و حفاظت و امنیت و خلاصه عدم مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی، در بسیاری از شهرهای ایران، به‌ویژه کلان شهرها موجب ائتلاف سرمایه‌های مادی و معنوی و تشدید مشکلات و ناهنجاری‌های شهری گردیده است. با گسترش شهرنشینی، یکی از مسایل مهم توسعه شهری، هویت محله به شمار می‌رود. شهر جدید بهارستان با معماری و فضای جدید نیز با چالش هویت محله به دلیل کارکرد جذب سرریز جمعیت شهر اصفهان مواجه است. هدف کلی پژوهش حاضر، بررسی پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس هویت محله در بین شهروندان شهر جدید بهارستان است.

در خصوص پیشینه پژوهش باید گفت تاکنون اثر مستقلی با این عنوان به رشته تحریر در نیامده است، اما آثاری به بررسی مقوله هویت محله‌ای پرداخته‌اند. مقاله «مفهوم محله» به قلم عبدالهی و همکاران (۱۳۸۹) به بررسی نظری مفهوم محله و باز تعریف آن با تأکید بر شرایط محله‌های شهری ایران پرداخته‌اند. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که محله مفهومی است که هر یک از حوزه‌های مختلف علمی بنا به زمینه‌های نظری خاص خود به تعریف و کاربست آن پرداخته‌اند. وارثی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی و تحلیل مؤلفه‌های هویت شهری و رابطه آن با میزان تعلق مکانی ساکنین شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر گلپه‌هار) مؤلفه‌های هویت شهری متأثر از هویت فردی و گذشت زمان را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج این مطالعه نشان داد که فضای اجتماعی دلنشین و خودمانی در محله، ارتباطات انسانی را به وجود آورده و می‌توانند حسی نزدیکی و همسایگی (تعلق به محلی) را در ساکنان یک شهر ایجاد کنند. بهلول (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان «سنجش میزان هویت محله‌ای شهروندان تهرانی و عوامل مؤثر بر آن با الهام از نظریه‌های دورکیم و زیمل به بررسی تأثیر برخی متغیرهای زمینه‌ای و اجتماعی بر جمیت محله‌ای نمونه‌ای از ساکنان شهر تهران پرداخت. نتایج پژوهش او نشان داد که میزان هویت محله‌ای شهروندان تهرانی در حد متوسط بود و متغیرهای زمینه‌ای، تأثیر چندانی بر هویت محله‌ای شهروندان تهرانی نداشت. خطیبی (۱۳۹۲) «تأثیر متقابل الگوهای رفتاری در احیای هویت محیط شهر» را با تمرکز بر شناسایی و تشخیص هویت گذشته شهرها و بررسی مؤلفه‌های هویتی انجام داده تا با مداخله طراحانه بتوان به احیای هویت پیشین آن‌ها دست یافت. نتایج پژوهش

هرتز و رز (۲۰۱۷) نشان می‌دهد که شناخت فضایی به همراه عوامل اجتماعی و تاریخی می‌توانند نقشی حیاتی در فرایندهای شکل‌گیری هویت و حفظ آن ایفا کنند. پژوهش حاضر به دنبال سنجش وضعیت احساس هویت محله شهروندان شهر جدید بهارستان می‌باشد. روش پژوهش به لحاظ اجرا، پیمایشی، از لحاظ معیار، کاربردی و از لحاظ معیار زمانی مقطعی بوده است. برای گردآوری اطلاعات از روش ترکیبی، یعنی ترکیبی از روش‌های کتابخانه‌ای و روش‌های میدانی استفاده شده است. داده‌ها با استفاده از ابزار پرسشنامه جمع‌آوری شد. جامعه آماری شامل جمعیت بیشتر از ۱۵ ساله ساکن در فازهای ۲، ۱ و ۳ شهر جدید بهارستان (اصفهان)، ۶۱۶۴۷ نفر می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۵ نفر تعیین گردید. روش نمونه‌گیری، دو روش خوشه‌ای و تصادفی ساده بوده است. روش نمونه‌گیری مورد استفاده، نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله بوده است. بر همین اساس، ابتدا محدوده جغرافیایی شهر جدید بهارستان و فازهای آن مشخص شده و سپس هر کدام از سه فاز مسکونی بر روی نقشه به بلوک‌ها یا محله‌هایی تقسیم گردید. پاسخگویان، در هر محله با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. پرسشنامه با هدف سنجش میزان هویت محله‌ای ساکنان شهر جدید بهارستان، بر اساس شاخص‌های ۱. عناصر اجتماعی ۲. عناصر زیست محیطی ۳. عناصر کالبدی است. پس از تکمیل پرسش‌نامه و وارد کردن آن‌ها در نرم‌افزار SPSS ضریب آلفای کرونباخ برای متغیر هویت محله‌ای، محاسبه شد و بر اساس آن ضریب مذکور برای این متغیر ۰/۷۲ محاسبه گردید. برای اعتبارسنجی پرسشنامه از روش اعتبار صوری استفاده شده است. پرسشنامه در اختیار افراد متخصص گذاشته شده تا اعتبار پرسشنامه ارزیابی شود. در این پژوهش جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از «بسته نرم‌افزاری آمار برای علوم اجتماعی» (SPSS.۲۳) استفاده شده است.

جدول شماره ۱: میزان پایایی متغیرها بر اساس آلفای کرونباخ

سازه	آلفای کرونباخ
هویت محله	۰/۷۲
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	۰/۸۲

۱. شهر جدید بهارستان

شهر بهارستان، اولین شهر بنا شده توسط نظام جمهوری اسلامی ایران است که در ۱۵ کیلومتری جنوب شهر اصفهان در مسیر جاده اصفهان - شیراز، قرار گرفته است. این شهر از شمال به روستای کیچی قلعه شور و کبوترآباد و از جنوب به رشته کوه‌های کم ارتفاع لاشتر یا میان کوه محدود است. این شهر از سمت شرق به بیابان‌های بخش جرقویه و از غرب به جاده اصفهان - شیراز، ختم می‌شود. در نقشه شماره ۱ موقعیت محلات این شهر ترسیم شده است.

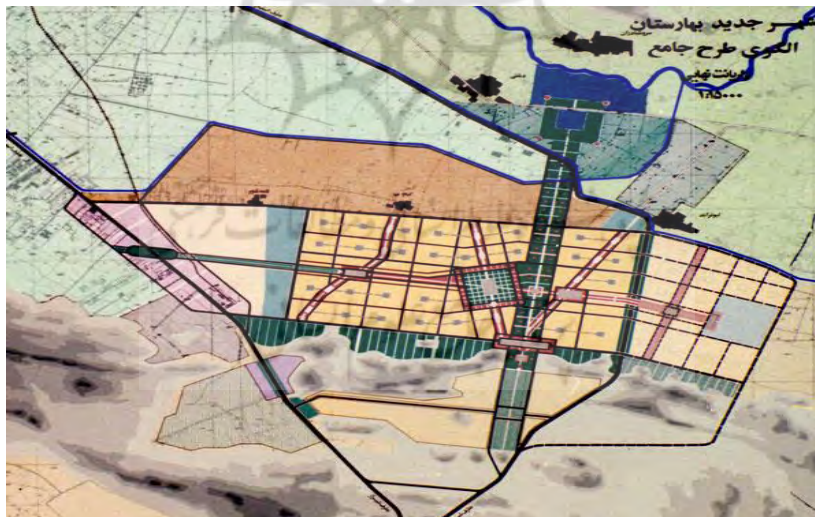

نقشه شماره ۱. موقعیت محلات شهر جدید بهارستان

این شهر از نظر ساختار جمعیتی دارای شاخصه‌های خاص خود است. در جدول شماره ۲ این مختصات جمعیتی به تفکیک بیان شده است.

جدول شماره ۲. جمعیت شهر جدید بهارستان

شهر	جمعیت	مرد	زن	خانوار
بهارستان	۶۱۶۴۷	۳۰۸۲۲	۳۰۸۲۵	۱۸۷۰۳

نقشه شماره ۲. طرح جامع شهر جدید بهارستان

حدود ۲۵ سال از ایجاد بهارستان می‌گذرد. بهارستان با توجه به مقتضیات سکونت‌پذیری خود شامل جذب افراد تحصیل کرده و آگاه به حقوق شهروندی بوده و بر اساس سرشماری‌های اخیر بیش از ۷۰ درصد جمعیت آن تحصیلات دیپلم به بالا داشته‌اند و از این رو به‌عنوان شهر دانایی محور نام برده می‌شود.

عکس شماره ۱. موقعیت محلات شهر جدید بهارستان. منبع: (نگارنده)

۲. ساختار فضایی شهرهای جدید

شهرها متشکل از عناصر و اجزاء و فضاها و عملکردها به عنوان بزرگترین مجموعه آثار انسانی بر کره زمین هستند. امروزه با افزایش جمعیت شهرهای بزرگ و بروز مشکلات و معضلات ناشی از کمبود فضا در این شهرها، کارشناسان و متخصصین به فکر ایجاد شهرهای جدید برای اسکان سرریز جمعیت شهرها و کاهش مشکلات افتاده‌اند (اذانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۱). در قرون اخیر تحولات ساختاری زیادی در نظام شهری و شهرنشینی ایجاد شده است. شهرهای جدید پس در جهان پی از پایان جنگ جهانی دوم الگویی برای کمک به حل مشکلات اقتصادی، اجتماعی و محیطی شهرهای بزرگ گردید. این نظریه نه فقط در کشورهایی که به سرعت شهرنشینی شدند، بلکه برای اهدافی چون ایجاد قطب رشد، جذب سرریزهای جمعیتی و انتقال مراکز سیاسی-اداری، عدم تخریب زمین‌های کشاورزی، توسعه نواحی عقب‌مانده به کار گرفته شد (اسماعیل‌زاده، ۱۳۸۲: ۲).

این تحول سبب شده است تا جمعیت شهرنشینی افزایش چشمگیری داشته باشد. ساماندهی و برنامه‌ریزی منسجم به منظور بهبود کیفیت زندگی شهروندان و فضای شهری از یک سو و مهار حاشیه‌نشینی و شکل‌گیری شهرک‌های جدید خودرو در اطراف شهرهای بزرگ، ضرورت شکل‌گیری و طراحی شهرهای جدید با برنامه را حتمی ساخته است. با این وجود می‌بایست در سیاست‌های کلان توسعه شهری، ضعف مدیریتی در ساختار اداری، اجرایی شدن این شهرها و بلاخره محدودیت‌های ناشی از خلاء هویت در شهرهای جدید، تجدید نظر نمود. رفع این نقیصه‌ها می‌تواند در ارتقاء جایگاه شهرهای جدید در نظام شهری کشور نقش آفرین باشد. به‌طور کلی، عمده‌ترین مسائلی که باعث عملکرد ضعیف شهرهای جدید کشور شده‌اند، عبارتند از فقدان برنامه‌ریزی منطقه‌ای و توجه صرف به طرح‌های شهری که نتیجه امر در غالب موارد باعث ایجاد صدمات جبران‌ناپذیری می‌شود که در مورد شهرهای جدی نمود قوی‌تری دارد. مهم‌ترین مشکل شهرهای جدید فقدان هویت است. در مورد شهرهای جدید ایران نیز این مسئله صدق می‌کند (ابراهیم‌زاده، ۱۳۸۳: ۱۵۲). شهرسازان شهرهای جدید در ایجاد این شهرها به مسئله ساکنان آن و هویت آن‌ها توجه نداشته‌اند. با ایجاد محیط مصنوع و تقلید از قواعد زیباشناسی دیگران زمینه‌ساز از خود بیگانگی و بحران هویت در این شهرها شده‌اند. این امر در اسکان، شهرهای جدید را با مشکلاتی مواجه کرده، خصوصاً در ایران برنامه اسکان جمعیت در شهرهای جدید طبق پیش‌بینی‌های به عمل آمده، انجام نشده است و مردم تمایلی برای اسکان در این شهرها ندارند. امروزه این شهرها به محیطی خوابگاهی و فارغ از هرگونه تعامل اجتماعی و عملکردی تبدیل شده است. شهرهای جدید نه تنها

نتوانسته‌اند سرریز جمعیتی شهرهای بزرگ را به خود جذب کنند بلکه در ایجاد هویت و عملکرد تعریف شده از جذب مهاجرین باز مانده‌اند (اذانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۱). در ایران نیز مانند بسیاری از کشورهای جهان، ایجاد شهرهای جدید در کنار شهرهای بزرگ و پر جمعیت به عنوان یکی از راه حل‌های اساسی و مناسب برای کاهش و رفع معضلات شهری این کلانشهرها مورد توجه قرار گرفته و در اطراف تعدادی از شهرهای بزرگ طراحی و اجرا گردیده‌اند (وارثی، ۱۳۹۲: ۱۳۵).

۳. هویت محله

جامعه‌شناسان مفهوم هویت را دو بخش می‌دانند؛ اول، یکی شدن با خود، دوم، مشارکت با دیگران در بعضی از اجزای ذاتی. در واقع فرآیند هویت را یک سیستم کنترل می‌دانند که مجموع‌های از هنجارها و ناهنجارها را در فرد به وجود می‌آورد (توماج نیا و کاووسی، ۱۳۸۵: ۱۰). در حوزه معماری و شهرسازی نیز کریستوفر الکساندر (۱۹۶۵) هویت را تجسم کالبدی کیفیت‌های بی‌نام در بناها می‌داند، کیفیت‌هایی که مبنای اصلی حیات و روح هر انسان، شهر، بنا یا طبیعت بکر هستند، اما نمی‌توان نامی بر آن‌ها گذاشت (الکساندر، ۱۳۸۶: ۴۵۷). هویت همان تفاوت‌های کوچک و بزرگی است که باعث بازشناخت یک مکان و خوانایی محیط می‌شود و حس دل‌بستگی محیط را به وجود می‌آورد (قطبی، ۱۳۸۷: ۸۱). از نظر گیدنز، محل محیطی است که دارای مختصات جغرافیایی است و برای بررسی تمایز محلات از یکدیگر می‌بایست آن‌ها را به صورت زمانی- مکانی بررسی کرد. کردار عوامل انسانی در طول زمان و مکان (محل) امتداد می‌یابد و شرایط تولید و بازتولید آن بوجود می‌آید. کوین لینچ (لینچ، ۱: ۱۳۷۴؛ فکوهی، ۱۳۸۷: ۱). دو عامل دیگر را نیز در دو روند بازتولید و بازتولید هویت در مکان تأثیرگذار می‌داند، خوانایی و معنا. خوانایی یک مکان و معنای تداعی شده مکان در ذهن به علاوه خاطرات باعث بوجود آمدن مسیر بازتولید هویت مکانی می‌شوند.

جدول ۴: دیدگاه نظری هویت مکان

محقق	در زمینه ی هویت مکان
کوین لینچ	در نظر گرفتن دو کارکرد مهم برای هویت: ۱. حس تشخیص محیط و در نظر گرفتن محیط به عنوان یک وسیله ارتباطی وسیع و حس تعلق ساکنین به محیط ۲. حس مکان یا عملکرد عاطفی هویت محیط و برقراری روابط و مناسبات با محیط (مأخذ: صفایی پور، حبیب‌روزبه، ۱۳۸۹)
پروشانسکی	هویت مکان به معنی وابستگی (تعلق) عاطفی قوی فرد به یک مکان یا سکونتگاه ویژه می‌باشد. دو عامل دیگر را نیز در دو روند بازتولید و بازتولید هویت در مکان تأثیرگذار می‌داند، خوانایی و معنا. خوانایی یک مکان و معنای تداعی شده مکان در ذهن به علاوه خاطرات باعث بوجود آمدن مسیر بازتولید هویت مکانی می‌شوند.
گیدنز	محل محیطی است که دارای مختصات جغرافیایی است و برای بررسی تمایز محلات از یکدیگر می‌بایست آن‌ها را بصورت زمانی- مکانی بررسی کرد. کردار عوامل انسانی در طول زمان و مکان (محل) امتداد می‌یابد و شرایط تولید و بازتولید آن بوجود می‌آید.

بررسی‌ها نشان می‌دهد، بین ویژگی‌های فردی (سن، جنس، تاهل، محل تولد) و احساس هویت محله رابطه وجود دارد، از سوی دیگر بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس هویت محله رابطه وجود دارد. هر محله‌ای از ویژگی‌های محیط طبیعی و محیط اجتماعی - فرهنگی، هویت خود را باز می‌یابد که آن را از سایر شهرها و محله‌ها متمایز می‌کند. چنین مؤلفه‌هایی یک فرصت و یک امتیاز منحصر به فرد برای تشخیص و حس مکان یا فضا است. ویژگی‌هایی

که چه بسا شهروندان نسل اندر نسل و طی سالیان طولانی آن را تجربه کرده و شیوه‌های زندگی خود را با آن‌ها شکل داده‌اند (شماعی و جهانی، ۱۳۹۰: ۱). شیخاوندی هویت را «وجه تشخیص» تعریف می‌کند (شیخاوندی، ۱۳۸۰: ۹). چند وجهی بودن مفهوم محله در نظرات متفکران اوایل قرن بیستم مانند رابرت راپارک و برگس که محله را یک واحد اجتماعی و اکولوژیکی قابل برنامه‌ریزی تعریف نمودند (Randolph, ۱۹۸۴, P ۵) کلر محله را مکانی با مرزهای عادی و فیزیکی (Keller, ۱۹۶۸: P۸۹) و موریس و هس محله را از اجتماع مکان و مردم با حس مشترک در یک محدودهای که به سهولت برای مردم قابل تردد باشد معرفی نمودند (Morris and Hess, ۱۹۷۵, p۶) به نقل از پورمحمدی و مصیب زاده، (۱۳۸۸). هویت محله‌ای راه احساس تعلق به یک محله مسکونی نیز تعریف می‌کنند (Foth, ۲۰۰۴: ۸-۹). در این پژوهش، هویت اجتماعی بر اساس جدول شماره ۳، متشکل از سه مؤلفه ۱. عناصر اجتماعی ۲. عناصر زیست محیطی ۳. عناصر کالبدی است.

جدول ۳ عناصر هویت محله و احساس امنیت

عناصر هویت محله‌ای	
احساس تعلق و وابستگی به محله	عناصر اجتماعی هویت محله
ارزیابی از وضعیت آرامش	
آشنایی با وظایف و حقوق شهروندی	
میزان مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مربوط به محله پیگیری مسائل و مشکلات محله	
مشارکت در اجرای برنامه‌های مربوط به محله شرکت در مراسم و برنامه‌های جمعی محله	
ارزیابی از وضعیت نظافت	عناصر زیست محیطی
ارزیابی از وضعیت زیبایی محله	
ارزیابی از امکانات تفریحی محله	
مدت اقامت در محله	
شرکت در مسابقات مختلف فرهنگی و ورزشی	عناصر کالبدی هویت محله
آشنایی با مراکز مختلف آموزشی، بهداشتی، خرید و ... محله	
آشنایی با عناصر یا چهره‌های شاخص محله	
ارزیابی از وضعیت گذران اوقات فراغت جوانان در محله	

پایگاه اجتماعی-اقتصادی: میزان برخورداری از کیفی‌های مطلوب، رتبه‌بندی می‌کند و آن‌ها را در طبقات اجتماعی متناسب با وضعیتشان جای می‌دهد (کوئن، ۱۷۸ به نقل از خوشفر، ۱۳۸۴: ۲۷۵). ویژگی‌های فردی: در این پژوهش شامل جنسیت، سن، محل تولد و وضعیت تأهل بوده است.

۴. پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس هویت محله در شهرهای جدید (مورد مطالعه شهر جدید بهارستان)

۴۷ درصد از پاسخگویان، مرد و ۵۳ درصد را زنان تشکیل می‌دهد. بالاترین درصد به گروه سنی ۳۰-۳۹ ساله با حدود ۳۰٪ و پس از این گروه به گروه سنی ۲۹-۲۰ ساله با حدود ۲۰/۵٪ تعلق دارد. حدود ۶۱٪ از پاسخگویان، ۱-۵ سال در شهر جدید بهارستان سکونت دارند. همچنین ۴۰/۲ درصد از پاسخگویان دارای هویت محله متوسط و ۱۱/۵٪ دارای هویت محله زیاد بوده‌اند. نتایج در جدول ۴ مشاهده می‌شود.

جدول ۵. توزیع پاسخگویان بر اساس میزان هویت محله

هویت محله	فراوانی	درصد
کم	۱۸۵	۴۸/۳
متوسط	۱۵۴	۴۰/۲
زیاد	۴۴	۱۱/۵
کل	۳۸۳	۱۰۰

فرضیه ۱: بین ویژگی‌های فردی (سن، جنس، محل سکونت، محل تولد، تاهل) و احساس هویت محله رابطه وجود دارد. به منظور بررسی رابطه بین ویژگی‌های فردی (سن، جنس، محل تولد، تاهل) و هویت محله، تجزیه و تحلیل همبستگی پیرسون^۱ انجام شد. نتایج در جدول شماره ۲ نمایش داده شده است که نشان می‌دهد بین سن، جنس، تاهل و هویت محله رابطه وجود ندارد. به عبارت دیگر هویت محله زنان و مردان در سنین مختلف و میان مجردین و متأهلین یکسان است و تفاوت معنی‌دار وجود ندارد.

جدول ۶. میانگین رتبه جنسیت

متغیر	مرد	زن
هویت محله	۲/۰۲	۲/۰۷

بر اساس نتایج، بین محل سکونت، محل تولد و هویت محله رابطه وجود دارد. محل تولد شهری یا روستایی در شکل‌گیری هویت محله نقش دارد. فرضیه ۲: بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس هویت محله رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۷. همبستگی پیرسون

^۱ Pearson

			هویت محله	
			متغیرهای مستقل	
همبستگی	Sig	همبستگی		
—	۰/۳	ندارد	سن	متغیرهای فردی
—	۰/۲۱۹	ندارد	جنس	
—	۰/۱۶۵	دارد	محل تولد	
-	۰/۱	ندارد	وضعیت تاهل	
۰/۶	۰/۰۵	دارد	پایگاه اقتصادی - اجتماعی	متغیرهای اقتصادی - اجتماعی

میزان Sig (سطح معنی داری)، همبستگی و رابطه بین متغیرها را نشان می‌دهد. نتایج حاصل در جدول ۴ نشان داد که با توجه به مقدار Sig می‌توان به این نتیجه رسید که رابطه بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی و احساس هویت محله معنی‌دار است. رگرسیون چندگانه در این پژوهش به روش پس رو بدست آمده است. در این روش متغیرها به ترتیب بی اثر بودنشان در مدل پیش بین حذف می‌شوند و متغیرهای اصلی‌تر باقی می‌مانند. با توجه به این که متغیر وابسته هویت محله است، مدل رگرسیونی پیش‌بینی شده است که در جدول زیر خلاصه شده است. مقدار R ضریب همبستگی چندگانه ۰/۶۷۱ است. ضریب تعیین تعدیل شده (R^2 adj) برابر با ۰/۴۵ است که نشان می‌دهد حدود ۴۵ درصد از کل تغییرات میزان هویت محله در بین پاسخگویان، وابسته به متغیرهای پایگاه اقتصادی-اجتماعی و ارزیابی شخصی از طبقه اجتماعی می‌باشد. با توجه به مقدار به دست آمده F و سطح معنی‌داری که کوچک‌تر از ۰/۰۵ است، نشان می‌دهد مجموعه متغیرهای مستقل قادر هستند تغییرات هویت محله را تبیین کنند.

جدول ۸. نتایج رگرسیون چندگانه/ چند متغیره بر احساس هویت محله

نام متغیر	B	Beta	T	Sig.
مقدار ثابت	-۳/۱۶۷		-۱/۶۰۵	۰/۰۰۰۰
اقتصادی - اجتماعی	۰/۱۶۸	۰/۳۱۲	۳/۴۱۷	۰/۰۰۲
ارزیابی شخصی از طبقه اجتماعی	۰/۵۰۴	۰/۵۹۹	۴/۱۰۶	۰/۰۰
$R=۰/۸$ $R^2=۰/۶۴$ R^2 adj= $۰/۴۵$ $F=۶.۵$ sig F= $۰/۰۰۰$				

نتیجه‌گیری

در بررسی که در پژوهش حاضر در راستای بررسی پایگاه اقتصادی و اجتماعی و هویت محله در شهر جدید بهارستان انجام گردید، مشخص شد که حدود ۶۱٪ از پاسخگویان، ۱-۵ سال در شهر جدید بهارستان سکونت دارند. بالاترین میزان هویت محله پاسخگویان به هویت محله پایین با ۴۸/۳ درصد تعلق دارد. بر اساس نتایج این پژوهش بین سن، جنس، تاهل و هویت محله رابطه وجود ندارد. به عبارت دیگر هویت محله زنان و مردان در سنین مختلف و میان مجردین و متأهلین یکسان است و تفاوت معنی‌دار ندارد. بر اساس نتایج این پژوهش، بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و هویت محله رابطه وجود دارد که با نتایج پژوهش نبوی و همکاران (۱۳۸۸)، بهیان و فیروزآبادی (۱۳۹۲) و احسانی فرد و همکاران (۱۳۹۲) همسو است. ساخت و ساز مجتمع‌های مسکونی جدید که به شدت با بقیه محله مقابله می‌کند

و نه فقط در شکل معماری شبکه در ترکیب اجتماعی- منجر به باز ترکیب سلسله مراتب اجتماعی و نمادین داخلی می شود. نتایج پژوهش هرتزوغ و رز (۲۰۱۷) نشان می دهد که شناخت فضایی به همراه عوامل اجتماعی و تاریخی می تواند نقشی حیاتی در فرایندهای شکل گیری هویت و حفظ آن ایفا کنند. شهرهای جدید عرصه تولید و باز تولید هویت محله ای در جریان سیالی است که مستمر اتفاق می افتد و در حال شدن است. از این بررسی می توان نتیجه گرفت، شهرهای جدید با ساختار و فضای جدید از نظر معماری و پایگاه اقتصادی و اجتماعی افرادی که در این شهرها ساکن اند با ماهیت احساس هویت محلی همبستگی وجود دارد. با این تفسیر باید گفت به موازات تحول در عصر حاضر و تحول در مناسبات اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی در شهرهای جدید هویت همچنان به عنوان یک چالش جدی مطرح است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع:**کتاب‌ها:**

بهزادفر، مصطفی. (۱۳۸۶). هویت شهر، نگاهی به هویت شهر تهران، تهران: نشر شهر.
 لینچ، کوین. (۱۳۸۴). تئوری شکل خوب شهر، ترجمه سید حسین بحرینی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

مقالات:

ابراهیم‌زاده، عیسی. (۱۳۸۳). «تحلیلی بر شهرنشینی و جایگاه شهرهای جدید در ایران». تحقیقات جغرافیایی. شماره ۴، ۱۷۲-۱۵۲.

ابراهیمی، نگار. (۱۳۹۲). «سنجش حس تعلق محله‌ای و نقش آن در مشارکت اجتماعی در محله‌های شهر تهران مطالعه موردی: محله زینبیه(منطقه ۱۳) شهرداری تهران؛ معاونت امور اجتماعی و فرهنگی اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی. صص ۴۴-۲.

اذانی، مه‌ری و همکاران. (۱۳۹۲). «بررسی نقش فضاهای شهری در ایجاد هویت شهرهای جدید». اطلاعات جغرافیایی، شماره ۸۵، صص ۵۶-۵۱.

اسماعیل زاده، حسین. (۱۳۸۲). تأثیر شهرهای جدید بر توسعه محور جنوبی اصفهان. پایان‌نامه ارشد. اصفهان: دانشگاه اصفهان.

چنگیزی، نگار؛ احمدیان، رضا. (۱۳۹۲). بررسی شاخص‌های هویت فضای شهری در بافت تاریخی (نمونه موردی: بازار کرمان)، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، شماره ۱۱، صص ۶۳-۵۳.

سلطانی، لیلیا؛ بیک محمدی، حسن و حیدری، سمیه. (۱۳۹۵). تحلیل فضایی احساس امنیت در محلات مختلف شهری (مورد مطالعه: شهر قدس). پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، شماره ۳، صص ۱۰۴-۸۷.
 شمعی، علی؛ جهانی، رحمان. (۱۳۹۰). بررسی اثرات توسعه عمودی شهر بر هویت محله‌ای، فصلنامه شهر ایرانی اسلامی، شماره ۶، صص ۸۲-۷۳.

موحد، علی؛ شمعی، علی و زنگانه، ابوالفضل. (۱۳۹۱). بازشناسی هویت کالبدی در شهرهای اسلامی. فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه‌ریزی منطقه‌ای. شماره ۵، صص ۵۱-۳۷.

وارثی، حمیدرضا؛ علی زاده، جابر و صالحی، مریم. (۱۳۹۰). تحلیل و ارزیابی احساس هویت ساکنین در شهرهای جدید. مجله علمی تخصصی برنامه‌ریزی فضایی، شماره ۳، صص ۶۲-۳۷.

منابع لاتین:

Fontan, G. (۲۰۰۹). Community Organizations and Local Governance in a Metropolitan Region, Urban Affairs Review, Vol ۴۴, pp. ۸۳۲-۸۵۷. Urban studies. London, sage.

Guttdiner, M., & Leslie, B. (۲۰۰۵). Key concepts in Handbook of urban studies, London, sage.

Paddison, R. (۲۰۰۱). "communities in the city" in neighborhoods: A case study of student. -Phillips, R. & Pittman, R. H. (۲۰۰۹). An Introduction to Community Development, USA: Rutledge.

Stoker, G. (۲۰۰۵). New Localism, Participation and Networked Community Governance, of Manchester, UK. University

Foth, M. (۲۰۰۴). Designing networks for sustainable apartment complex. <http://eprints. Qut. Edu. Ac>.

Proshansky, H. (۱۹۷۸). the city and self –Identity, Environment and Behavior.vol.

Relph, E. (۱۹۷۶). Place and Placelessness, pion.London.۱- Roger.
university, us. W. caves. W. (۲۰۰۵) Encyclopedia of the city, san diago state
Jessica Burke, Patricia O'Campo, Christina Salmon, Renee Walker. (۲۰۰۹).Pathways
connecting neighborhood influences and mental well-being: Socioeconomic position and
gender differences. Social Science & Medicine ۶۸. (۲۰۰۹) ۱۲۹۴-۱۳۰۴
Lelévrier, Ch. (۲۰۱۳). Social mix neighborhoods policies and social interaction: The
experience of newcomers in three new renewal developments in France. Cities ۳۵ (۲۰۱۳)
۴۰۹-۴۱۶.

